

10. Кун М. Эмпирическое исследование установок на себя / М. Кун // Современная зарубежная психология. Тесты. – М., 1984. – С. 54-67.

11. Ольшанський Д. В. Основи політичної психології / Д. В. Ольшанський. – Екатеринбург: Деловая книга, 2001. – 496 с.

12. Пірен М. І. Основи політичної психології / М. І. Пірен. – К.: Міленіум, 2003. – 418 с.

13. Порфірова О. Л. Органи державної виконавчої влади: Політична культура та імідж / О.Л. Порфірова // Трибуна: всеукраїнський громадсько-політичний і теоретичний журнал товариства «Знання». – Київ, 2005. – №11-12. – С. 34-36.

14. Поснова Г. Особливості політичної культури молоді / Г. Поснова // Соціальна психологія : Український науковий журнал. – 2004. – № 6. – С. 17–26.

15. Ядов В.А. Диспозиционная концепция личности / В. А. Ядов // Социальная психология. История. Теория. Эмпирические исследования. – Л., 1979. – С. 34-45.

16. Ярош Б. О. Загальна теорія політики: навч. посіб. для студ. спец. «Політологія» вищ. навч. закладів / Б. О. Ярош. – Луцьк: РВВ «Вежа», 2005. – 240 с.

Chernich O.

Factors of formation of political consciousness of the young citizen through political socialization are considered.

Key words: political socialization, political consciousness, political culture, youth

Грабович М.

УКРАЇНСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ: ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА

У статті розглянуто поняття співробітництва України із Європейським союзом. Обом сторонам належить оцінити нові реалії та відшукати ефективні підходи до вирішення проблем, що виникають у цьому процесі. Поставлено за мету проаналізувати сприйняття Україною та ЄС ключових понять євроінтеграційної політики та їх вплив на формування взаємин, а також до уваги обрана проблема стандартів паритетної (гендерної) демократії, тобто повноцінної участі жінок на основі рівності із чоловіками на всіх рівнях і у всіх областях функціонування суспільства.

Ключові слова: Україна, Європейський Союз, партнерство, гендерна політика, паритетність, демократія, рівність, співробітництво.

21 березня 2014 р. Україна підписала політичну частину Угоди про Асоціацію з ЄС, а 27 червня 2014 р. — економічну, яка була ратифікована у 2017 році. На сьогодні якість та кількість експертно-наукових розробок щодо європейської інтеграції України не відповідають сучасним потребам. Поява нової ініціативи у розвитку взаємин Європейського Союзу та України вимагає особливої уваги дослідженням досвіду європейської інтеграції країн – кандидатів на вступ до ЄС та їхніх сусідів. Ряд проблем, із якими зіштовхнулася наша країна при вступі до ЄС включає в себе питання

урегулювання гендерної політики. Процес євроінтеграції України передбачає врахування і виконання європейських стандартів паритетної (гендерної) демократії. Реалізація паритетної демократії в Україні стане можливою при умові розуміння суб'єктами політичних змін сутності та важливості концепції паритетної демократії.

Мета статті – дослідити питання українського співробітництва із ЄС та проблеми, які були та залишились невирішеними під час вступу до Європейського союзу.

Аналіз досліджень і публікацій виявив недостатнє дослідження представленої проблеми, зокрема питання гендерної політики в Україні.

Відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані в грудні 1991 року, коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як головуючої в ЄС держави, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України.

Політика України щодо розбудови відносин з Європейським Союзом впроваджується на основі Закону України від 1 липня 2010 року «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». Відповідно до статті 11 Закону однією з основоположних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС».

Відмова вищого керівництва України у листопаді 2013 року від підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС спричинила початок масового мирного протесту в Україні на захист євроінтеграційних прагнень народу України, що отримав назву «ЄвроМайдан». Та уряд не зважив на вимоги протестантів, і мирний протест переріс у збройний конфлікт.

З підписанням та ратифікацією у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відносини сторін почали розбудовуватися у якісно новому форматі політичної асоціації та економічної інтеграції. Під час підписання Угоди про асоціацію 27 червня 2014 року Президентом України П.О. Порошенком та під час її ратифікації 16 вересня 2014 року Верховною Радою України було зроблено відповідні заяви, що Україна розглядає укладення Угоди про асоціацію як черговий крок на шляху до досягнення кінцевої мети європейської інтеграції – набуття повноправного членства України в Європейському Союзі.

Для розкриття поставленої проблеми важливо проаналізувати еволюцію підходів України та ЄС до інтеграційних процесів. Зокрема, цих питань торкаються у своїх наукових розвідках П. Рудяков [5; 6], Л. Губерський [2], О. Ковальова [5] та ін. "Стратегічність відносин" України та ЄС була предметом дискусій засідань Наукової ради МЗС України [8], а також низки публікацій вітчизняних авторів (О. Стрекаля [9], І. Бураковського, Г. Немирі, О. Павлюка [1]). Дослідники зауважують, що стратегічне партнерство є подекуди декларацією, яка компенсує брак реальних кроків для наповнення співробітництва України з ЄС. Аналізу нової ініціативи ЄС щодо відносин сусідства ще не надається належної уваги з боку науковців, тому дослідження цього феномена викликає особливий інтерес.

У статті "Про перспективи "статусу сусідства" у відносинах України з ЄС" співробітник Національного інституту проблем міжнародної безпеки Г. Яворська

зазначає, що "відчуття образи через відмову ЄС обговорювати українські євроінтеграційні перспективи переважає і стоїть на заваді використанню можливостей, що відкриваються" [12]. З іншого боку, постійний представник України при ЄС Р. Шпек стверджує, що "задекларований і знову підтверджений офіційним Брюсселем інтерес до подальшого поглиблення співробітництва з Україною, а також готовність просуватися вперед у відносинах з нею "істотними кроками", не повинно бути приводом до песимізму" [10]. Постає питання: яким же чином проголошення концепції сусідства вплине на розвиток подальшого співробітництва України та Європейського Союзу?

Окремою вимогою є вироблення механізмів якнайповнішого використання потенціалу громадянського суспільства, регіонів та територіальних громад. Зі свого боку, українська сторона пропонує суто кількісні, часто несистемні зміни в економіці, політиці, праві, культурі. Такі зміни, обмежувані рамками державних інституцій, не задовольняють Європу [6, с. 89].

Українська концепція європейської інтеграції та аргументи на її користь побудовані не зовсім прийнятним для ЄС чином. В Україні інтеграцію до Євросоюзу насамперед розуміють як завдання зовнішньої політики. Євроінтеграційна стратегія розглядається як така, що відповідає зовнішньополітичним інтересам України і водночас може бути "засобом досягнення тих цілей, які Україна ставить перед собою у внутрішньодержавному будівництві", – зазначив міністр закордонних справ України А. Зленко на міжнародній конференції "Україна – ЄС" у Брюсселі 24 квітня 2001 року. [11, с. 70].

В останні роки помітно активізувалося співробітництво України та ЄС в галузі енергетики, в тому числі ядерної, сільського господарства та охорони навколишнього середовища. Поступово зростає політична та фінансова допомога Україні з боку ЄС у вирішенні наболілих проблем в енергетичному секторі та подоланні наслідків аварії на Чорнобильській станції.

За підтримки ЄС здійснюється також реформування системи управління газотранспортною системою України, проведення технічного аудиту нафтотерміналу "Південний" та техніко-економічного обґрунтування для проекту транспортування каспійської нафти нафтопроводом Одеса-Броди-Гданськ, підтримується розвиток альтернативної енергетики в Україні, модернізація вугільної промисловості тощо.

Слід торкнутися ще одного питання: вимога до країн-кандидатів на вступ до Європейського Союзу — захист прав національних меншин. На це спрямована європейська політика сусідства. В плані дій Україна - Європейський Союз мовиться про продовження діяльності, спрямованої на створення відповідної законодавчої бази і дієвий захист прав осіб, що належать до національних меншин на основі європейських стандартів, а також про продовження тісної співпраці між державними органами та представниками національних меншин. В контексті практичних дій продовжується реалізація положень Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин (ратифіковано 1997 р.) та Європейської хартії регіональних мов або мов меншин

(ратифіковано 2003 р.). На постійній основі здійснюється інформування громадськості України про стан імплементації положень згаданих документів.

Як уже було зазначено, євроінтеграція вимагає врахування і виконання європейських стандартів паритетної гендерної політики для нашої країни.

Про прихильність принципу рівності чоловіків і жінок перед законом ООН уперше заявила у своєму головному документі – у Загальній декларації прав людини, де проголошено: «Усі люди народжуються вільними й рівними у своїй гідності й правах». Після цього ООН прийняла більш 100 документів, спрямованих на забезпечення гендерної рівності. У їхньому числі: Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми й з експлуатацією проституції третіми особами (1949); Конвенція про політичні права жінок (1952); Конвенція про громадянство заміжньої жінки (1957); Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960); Міжнародні пакти про економічні, соціальні і культурні права, про громадянські й політичні права (1966) і інші документи. Усі ці документи, так чи інакше, сприяли виникненню концепції гендерної рівності й гендерного підходу до аналізу соціальної дійсності [4].

Безумовно, країни Євросоюзу також запроваджують різні заохочувальні методи для досягнення гендерної рівності. Зокрема, весною 2005 року Європейська комісія вперше представила річний звіт про прогрес інтегрування гендерних вимірів і зробила висновок, що недостатні темпи інтегрування загрожують виконанню Лісабонських завдань. Доречно уточнити, яким чином європейське законодавство регулює питання представництва жінок і чоловіків в органах влади. Прямих директив щодо цього немає, проте Амстердамська угода та інші документи заохочують держави-учасниці робити відповідні кроки. Кожна країна, зрештою, вирішує це по-своєму, в тому числі і на законодавчому рівні.

Паритетними називають парламенти Португалії, Швеції, у складі яких понад 50 % становлять чоловіки і близько 50 % – жінки. Майже 50-відсоткового представництва жінок і чоловіків досягли регіональні парламенти в Німеччині й Шотландії. До Конституції Франції внесено зміни, згідно з якими до парламенту Франції має обиратися по 50 % жінок і чоловіків [3].

На сьогодні якість та кількість експертно-наукових розробок щодо європейської інтеграції України не відповідають сучасним потребам. Поява нової ініціативи у розвитку взаємин Європейського Союзу та України вимагає особливої уваги дослідженням досвіду європейської інтеграції країн – кандидатів на вступ до ЄС та їхніх сусідів. У країнах Європейського Союзу досить ретельно і послідовно розробляється політика нормативно-правового закріплення і впровадження основ паритетної демократії, що є позитивним прикладом для України. України, яка обрала стратегію європейського шляху подальшого розвитку.

Список використаної літератури:

1. Бураковський І. Дорога в майбутнє – дорога в Європу: Європейська інтеграція України / І. Бураковський, Г. Немиря, О. Павлюк. – К., 2000. – 108 с.

2. Губерський Л. В. Україна – ЄС: формування нової стратегії взаємовідносин / Л. В. Губерський // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 1999. – Вип. 13. – Ч. 1. – С. 3-7.
3. Гендерні аспекти європейського права. Досвід адаптації законодавства країн Центральної та Східної Європи // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: pdr.org.ua/index.php?...id...
4. Загальна декларація прав людини // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/Законодавча база України/show/995_015.
5. Ковальова О. Україна – Європейський Союз: інтеграційний потенціал і проблеми співробітництва / О. Ковальова // Людина і політика. – 2002. - № 6. – С. 22-30.
6. Рудяков П. Європейський Союз – Україна: еволюція підходів / П. Рудяков // Політична думка. – 2002. – № 1. – С. 87-96.
7. Рудяков П. Крок вперед чи крок назад? / П. Рудяков // Політика і час. – 1996. – № 11. – С. 53-57.
8. Стратегічне партнерство в контексті європейської інтеграції // Політика і час. – 2001. – № 8. – С. 3-12.
9. Стрекаль О. В. Проблеми розробки національної стратегії європейської інтеграції України / О. В. Стрекаль // Науковий Вісник Дипломатичної академії України. – 1998. – Вип. 1. – С. 153-158.
10. Шпек Р. Путь в ЕС одолеет лишь идущий / Р. Шпек // Зеркало недели. – 2003. – №3. – С. 2-13.
11. Яворська Г. Політична риторика та реалії європейської інтеграції / Г. Яворська // Віче. – 2002. - № 7. – С. 66-71.
12. Яворська Г. Про перспективи "статусу сусідства" у відносинах України з ЄС / Г. Яворська // Дзеркало тижня. – 2003. – №4. – С. 5-15.

Grabovych M.

UKRAINIAN PARTNERSHIP WITH THE EUROPEAN UNION: A NEW DIMENSION. GENDER POLITICS

In the article, the concept of cooperation between Ukraine and the European Union is reviewed. Both sides have to evaluate new realities and find effective approaches to solving problems that arise in this process. The purpose is to analyze the perception of key concepts of European integration policy and their influence on the formation of mutual relations between Ukraine and the EU, as well as the issue of standards of parity (gender) democracy, that is, the full participation of women on the basis of equality with men at all levels and in all areas of the functioning of society.

Key words: Ukraine, European Union, partnership, gender policy, parity, democracy, equality, cooperation.